

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

25. De quibusdam sponsalibus? Ex part. 11. tr. 2. & Misc. 2. res. 70. p.
344.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

nullum oriri impedimentum publicæ honestatis, donec conditio fuerit impleta: quia tum demum incipiunt esse vera sponsalia: confurgit autem, si coram Parocho, & testibus contractum fuerit conditionaliter matrimonium: quia hoc habet vim sponsalium usque dum adimpleta fuerit conditio: nam postea ex illo matrimonio oritur affinitas. Et hæc omnia docet Opatovius de Sacram. tract. de matrim. disp. 4. quest. 7. num. 31.

RESOL. XXV.

De quibusdam sponsalibus? Ex part. 11. tr. 2. & Misc. 2. Ref. 70.

Sup. hoc in Ref. seq. & lege doctrinam Ref. not. seq.

§. 1. **P**riora sponsalia non officere, sed posteriora observanda esse firmiter existimo.

2. Mouere ad id tenendum, quia dicta Sponsalia fuerunt contracta cum impedimento dirimente, sine conditione, si Papa dispensauerit. Nec facit quoddam tacite subintelligatur conditio, sed est necesse, ut expresse apponatur leg. conditiones extrinsecus, de cond. & demonstr. gloss. in cap. 1. §. ille vero, in verb. conditionem, de sponsalib. in 6. Quod recte docet Sacra Rota in Valentiniana matrimonij, die 10. Novembris 1595. coram Seraphino, tom. 2. decis. 1156. num. 1.

Sup. doctrina contenta in hoc & seqq. §§. supra in Ref. 19. & infra lege doctrinam in Ref. 143.

3. Et dato, & non concessio, quod dicta sponsalia fuissent contracta sub dicta conditione, si Papa dispensauerit, etiam sequuta dispensatione dicendum est, non posse suffragari, cum post illam non interuenit nouus consensus; & ratio est, quia ius perpetuè prohibet dicta sponsalia, & propterea nec sub conditione contrahi poterunt, l. inter stipulamem §. 2. Sacram. ff. de verb. oblig. ubi si res à commercio eximatur, super ea obligatio non contrahitur, & contracta extinguitur, nec reuulscit impedimento cessante, l. continuum 137. §. cum quis ff. eodem tit. Deinde ut actus retro extendatur, oportere quod potuerit intercedere à principio, l. si is qui pro empore ff. de usu cap. Sed matrimonium, & sponsalia non potuerunt esse à principio temporis quo fuerunt inita, obstante impedimento, ergo non potuerunt retrorahi. Secundum assero rationem, quod ex facto à iure improbatum non potest oriri aliqua obligatio, l. cum lex ff. de fideiussor. Sed in contractu conditionalis sola spes est in obligatione, & propter illam spem contractus retrorahitur, sed in nostris terminis nulla fuit obligatio ratione prædicta, ergo opus est nouo consensu.

4. Dicendum est itaque quod intentio Papæ, quando dispensat in gradu prohibito, sit solum dandi facultatem contrahendi, non autem approbandi, & ratum habendi quod illicitè gestum est. Card. in c. super eo, & ibi Abbas num. 8. & Præpos. num. 5. de cond. appof. Aret. conf. 142. Syluester in verb. matrim. lib. 3. q. 9. Sotus super 4. distin. 29. q. 2. art. 1. & alij.

5. Et ita nostram sententiam, præter Doctores quod hic ad faciendam possim adducere, Sacra Rota Romana perpetuè docuit, ut patet apud Seraphinum ubi supra, & apud Manticanam decis. 205. & apud Gregorium X V. decis. 410. & in causa Taurinensi sponsalium die 2. Decembris 1594. coram Gypso, & in causa Vlixiponen. matrimonij 21. Iunij 1613. coram Sacro, & in causa Columbian. sponsalium 26. Octobris 1616. coram Buratto, & in Bononien. transactionis 5. Decembris 1607. coram Coecino decis. 374. n. 6. & 7. & nouissime coram eodem in vna Hispanensi sponsalium die 6. Martij 1657. cuius decisionem omninò videndam inuenies impressam in fine mex sextæ Partis decis. 2. in qua

Que nunc

adducuntur ad faciendam Doctores pro hac sententia, & validissimis rationibus confirmatur, ac rectè ponderetur ad argumenta contraria.

6. Deinde, dato & non concessio, superdicta sponsalia priora fuisse valida, nec consensus nouus esset in illis necessarius; tamen dicendum est, adhuc obseruanda esse secunda sponsalia, ut potest conuenire cum copula: & ratio est, quia quando duo contendunt, vnus de lucro acquirendo, alter de damno vitando, huic potius fauendum est, quàm patenti: sed secunda femina damnum patitur, & id agit, ut damnum euitet; prior verò ut lucrum acquirat, ergo illi potius fauendum est, quia prior, vel nullum, vel leue patitur nouementum; & comparatur exemplo contractus venditionis, in quo sequuta venditio, sequuta traditione, præualeat priora quoties C. de rei vendic. Et idè hanc sententiam tenet, me citato Leander de Sacram. tom. 2. tract. 2. disp. 2. quest. 19. & me citato Bossius de matrim. cap. 9. §. 28. num. 90. & me citato Martinus de Silobio in monit. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 6. de matrim. num. 15. Idem docet Pontius de matrim. lib. 12. cap. 14. num. 1. Caspensis in Curs. Theol. tom. 2. tract. 26. disp. 1. §. 6. num. 88. & ex Societate Iesv Rebellus l. 4. §. 2. §. 6. num. 36. Coninch de Sacram. disp. 1. §. 2. §. 2. §. 4. n. 34. Caltrus Palus tom. 5. disp. 1. par. 2. num. 6. Lessius in 3. part. D. Thom. c. 3. de Sacram. matrim. dub. 5. num. 53. Reginaldus tom. 2. lib. 3. c. 1. & Escobar in Theol. moral. tract. 7. exam. 9. cap. 6. num. 106. & alij penes ipsos.

7. Nec aduersus superius dicta obstat opinio Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 46. n. 5. Trullench de Sacram. lib. 7. c. 2. dub. 8. memb. 4. Vigens in Supplem. Partis 9. 43. dub. 5. n. 14. Texede tom. 2. lib. 2. tract. 2. controu. 5. q. 2. num. 260. & aliorum, aliter opinio prima sponsalia valere, etiam si posteriora fuerint contracta cum copula, non inquam hoc obstat: nam respondeo primò, nostram sententiam esse probabilioram, ut patet ex decisionibus Sacræ Rotæ.

8. Respondeo secundo opinionem Sanchez, & aliorum non obstat in casu nostro, sed potius fauere: nam dictam opinionem Sanchez, & alij limitant in casu, quo secunda femina cognita, & ignota priorum sponsalium notabile damnum paterecens, sed hoc damnum in casu nostro contingeret, ut luce meridiana clarior est, ergo, &c.

9. Et tandem, dato quod omnia superius dicta non extarent, sed prima sponsalia essent firma, tamen hodie adeesse iustam causam ab ipsis resiliendi, apertissime patet, propter superuenientes similitudines, & odia orta inter sponsum, & sponfam, quæ quidem præbere causam resiliendi à sponsalibus iudicant communiter Doctores; Ita Hurtados de Matrim. c. 2. disp. 2. difficul. 14. num. 51. & 53. Perez de vna trim. disp. 9. §. 1. n. 5. Præpositus in 3. part. D. Thom. quest. 9. de sponsalibus dub. 9. n. 87. Vigens in 3. part. Suppl. quest. 43. art. 3. causa 10. num. 2. Ragucius in Lucerna Parochorum, de Sacram. matrim. quest. 11. num. 7. Alarius in Canon. Confess. lib. 3. verb. sponsalia, num. 14. Bizozerus de Sacram. part. 2. cap. 1. memb. 5. num. 14. Mercerus in Supplem. 3. part. quest. 43. articul. 3. Opatovius de Sacram. tract. de matrim. disp. quest. 8. num. 105. & alij penes ipsos.

10. Et idè, ut habetur in Praxi Genentis c. 10. num. 5. fuit decisum in Rota Romana in vna Tolletana matrimonij die 27. Ianuarij 1595. coram Seraphino, & in alia Aquilegien. sponsalium 10. Decemb. 1599. coram Pamphilio, abstinendum esse à coactione, non obstante, quod sponsalia essent rata, ex quo testes, sponi dicebant, ipsum abstinere nuptias, & asserere, omne malum potius esse

etatum, quam illam in uxorem ducere. Sed totum hoc accidit in casu nostro, ergo, &c. Nota vero, quod quando Iudex desistere debet à conditione ob scandali timorem, vt est in casu nostro, non est necesse, vt ad iudicium sibi constet, sed sufficienti circumstantiæ extraiudiciali. Ita contra Ledesma docet Pax Jordanus in Var. Elucubr. Tom. 1. l. 3. tit. 7. num. 203; Sanchez de Matr. to. 1. l. 1. cap. 20. n. 6. cum aliis.

11. Dicendum est itaque ex omnibus superius dictis, sponsalia posteriora, de quibus loquimur, esse obseruanda; & sponsum habere iustam causam à prioribus resiliendi, & ideo non posse cogi, nec excommunicari.

12. Primò, quia priora sponsalia fuerunt contracta cum impedimento dirimente, & absque conditione, si Papa dispensauerit, & licet postea fuerit obtrata dispensatio, tamen non fuit iterum renouatus consensus.

13. Secundo, quia posteriora sponsalia coniuncta fuerunt cum copula, ac ingens, & irreparabile damnum mulier pateretur, si priora firma remanerent.

14. Tertio, quia post prima sponsalia contracta, grauius diffidia, & capitales inimicitiae ortæ sunt inter sponfos, ergo, &c.

RESOL. XXVI.

An si post sponsalia cum prima, sequantur sponsalia cum secunda una cum copula, dissoluantur prima? Et quid, quando femina secunda, que cognita est, & violata sub spe coniugij, notabile damnum pateretur? Et notatur, quod quando ex aliquo casu cessant prima sponsalia, an seruanda sint secunda? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 209. alias 210.

Sup. hoc in Ref. prateriti signanter à §. Deinde.

§. 1. Non dissolui putat Sanchez tom. 1. lib. 1. disp. 49. num. 5. nisi secunda femina que cognita est, & violata sub spe coniugij, notabile damnum pateretur; tunc enim posset iudex obligare ad contrahendum cum secunda. Ratio vero, quare in dicto casu non dissoluantur sponsalia, hæc est, ait Sanchez, quia iniuria illata posteriori non aufert ius suum priori.

2. Sed in tali casu dissolui sponsalia ex parte vtriusque, & cogendum esse ad ducendum secundam tenet Basilius Pontius de matrim. lib. 12. cap. 14. n. 4. quia quando duo contendunt, vnus de lucro acquirendo, alter de damno vitando, huic potius fauendum est, quam primo. Sed secunda femina damnum patitur, & id agit, vt damnum euitet, prior vero vt lucrum acquirat. Ergo huic que damnum passa est, fauendum potius, quam alteri, que nullum, vel leue patitur. Ad argumentum Sanchez respondetur, posteriorem iniuriam, & traditionem præualere priori premissiõni, est enim fortius vinculum, & strictior obligatio resarciendi iniuriam, quam vinculum primæ promissionis, & ideo præualet, et si posterior. Hæc Pontius aduersus Sanchez. Sed vtraque opinio est probabilis, & cum Sanchez consentit nouissime Villalob. in sum. to. 1. tract. 12. diff. 12. num. 12. cum Pontio vero tenet Rebellius lib. 4. quest. 8. sect. 8. num. 56. Coninch de Sacram. disput. 22. dub. 4. concl. 4. & ego.

Quoad hoc in Ref. seq. lege doctrinam §. 2. à fin. 4.

3. Notandum est etiam hic obiter, quod quando ex aliquo casu cessant priora sponsalia, an seruanda sint secunda, dissentiunt Doctores, affirmat Couarruias part. 1. de matrim. cap. 4. §. 1. n. 10. & Rebellius lib. 4. q. 8. sect. 8. concl. 1. & alij, sed negant Sanchez lib. 1.

disp. 55. n. 6. Coninch de Sacram. disp. 22. dub. 6. concl. 8. & Pontius ubi supra, n. 2. quibus ego adhareo, quia si nulla fuit prior obligatio, non est quod conualescat.

RESOL. XXVII.

Virum ex matrimonio, valido dissoluantur sponsalia? Et an dissoluto matrimonio, teneatur, qui ita contraxit priora sponsalia implere? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 208. alias 209.

§. 1. Certum est dissolui quoad eum, qui non contraxit matrimonium, difficultas est quoad eum qui contraxit. Pater Sanch. de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 48. n. 3. affirmat in tali casu omnino dissolui, vt nulla profus maneat obligatio; ex cap. 1. de sponsa duorum, cap. sent. c. si inter cap. veniens, cap. is qui fidem, de sponsalibus.

2. Sed negatiuam sententiam sustinet Basilius Pontius de matrim. lib. 12. cap. 15. num. 4. vbi docet obligationem sponsalium in casu, quo alter expectet, non extinguatur, sed suspendi, ita vt eo matrimonio dissoluto, teneatur priora sponsalia implere, quia obligatio nata ex sponsalibus in tali casu, non extinguatur iure positiuo, nam in canonibus allegatis à Sanchez, tantum dicitur eum, qui post sponsalia contrahit matrimonium cum aliqua, debere manere cum illa. An vero extinguatur omnino obligatio sponsalium, non diffinitur, solumque indicatur illum ea de causa non posse cum prima contrahere, quia iam impossibile est, contracto coniugio cum secunda. Neque etiam extinguatur talis obligatio ex ipsa rei natura, quia quando priori vinculo superuenit aliud fortius diuersæ rationis, vel aliud impedimentum, quo minus primum impleatur, non extinguatur, sed suspenditur. Vt cum quis votum Religionis emisit, & postea contraxit coniugium, & consummavit, non extinguatur voti obligatio, sed dissoluto matrimonio tenetur Religionem ingredi. Hæc Pontius aduersus Sanchez, cuius tamen opinio his non obstantibus non caret probabilitate, quam nouissime sequitur Villalobos in sum. tom. 1. tract. 12. diff. 12. num. 11.

Quoad hoc lege §. vlt. Ref. prateriti.

RESOL. XXVIII.

An adstrictus sponsalibus iuratis, si postea emitat Religionis votum, possit adhuc contrahere matrimonium animo ingrediendi Religionem ante consummationem?

Et an si votum Religionis ante sponsalia emisit, & feminam desponsatam sub fide data de matrimonio, teneatur illam ducere, omisso voto?

En an sponsus, qui post sponsalia votum castitatis emisit, committat aliquam culpam? Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 76. alias 75.

§. 1. Negatiue respondet, & peccare mortaliter ex Sanch. & Guttierrez docet Castr. Pal. to. 5. disp. 1. punct. 16. n. 8. eò quod sic contrahens manifestissimo periculo se obicere censetur; quod illicitum est, nisi aliqua causa graui excusetur; qualis esset, si alia via non tibi pateat aditus securus Religionem ingrediendi; vel honori feminae, aut proli bono consuli non possit.

Sup. hoc infra lege doctrinam Ref. sol. 15.

2. Verum non peccare mortaliter, imò esse illicitum ex Caiet. Ledesma, & Rodriguez docet Texeda in Theolog. moral. tom. 2. lib. 4. tract. 1. num. 237. Quia, qui voto Religionis adstrictus matrimonium contrahit,

Sup. hoc figuranter ibidem.